ماهیت اصطناعی صوم در مراتب حکم وضعی و توجیه تبعض در آن

شاگرد: در این نگاه که بسیط حساب کردیم، پس ممکن است کسی بگوید نمی‌توانیم به اشان بگوییم وقتی روزه می‌گیری اعاض را روزه می‌گیری. چون همانطور که اگر روزه نگیری یک روز را نگرفته‌ای، وقتی هم روزه گرفتی یک روز را گرفته‌ای، حال باید ولو به‌صورت طولی، احکام وضعی را هم نظر قرار بدهیم تا ببینیم اشان چطور گفته اگر مفطر را انجام بدهی بطلانی لازم نمی‌آید. ولو با آن بیانی که حضرت عالی فرمودید پایه اولی صوم از دخول شهر تا آخرش است. صرف‌نظر از اینکه برای آن زمان بگذاریم.

استاد: یعنی الآن اگر گرفتی یک صیام است. اگر نگرفتی هم یک صیام را نگرفته‌ای. اما اینکه ما این صیام را چطور تعریف کنیم که اگر چند تعمد اکل داشتی، باز چند افطار کردی یک روزه را. اینجا است که این ثالث مفروض هست یا نیست؟ اشان می‌گویند اگر نگرفته‌ای یک روز را نگرفته‌ای. اگر گرفتی هم یک روز را گرفته‌ای. اما اگر یک روزه را چند افطار کردی، چند افطار کردی یک روزه را. این چند افطار تو، واقعاً چند افطار یک روزه است. یعنی روزه با افطار اول پی کارش نرفته. پس ریخت روزه ماهیتی است که می‌تواند چند افطار در آن محقق شود. ولو اگر نگیری، یک روز را نگرفته‌ای و اگر هم بگیری یک روز را گرفته‌ای.

اما روزه چیست؟ شارع ریخت روزه را در مقام امر به آن طوری تصور کرده که در آن چند افطار، برای یک روزه ممکن است. اگر بگویی معقول نیست، خب ابتدا می‌گوییم معقول نیست. اما اگر تلاش کنیم ببینیم چنین چیزی معقول هست یا نیست، شاید به آن انواع احکام وضعی برگردد که صحبتش شد. چون حکم وضعی، حکمی در مقام اغراض و قیم است. حکم وضعی برای این است که به غرض واصل شویم. شارع مقدس می‌خواهد به‌خاطر منافع و ملاکاتی که در صوم می‌داند، احکامی تکلیفی و وضعی انشاء کند تا به آن مقاصد خودش برسد. یکی از آن هایی که در این مسیر انشاء می‌کند ماهیت اصطناعی صوم است. مثل ماهیت اصطناعی صلات. این ماهیت اصطناعی که در این مسیر انشاء می‌شود، باید ببینیم شارع چطور آن را انشاء کرده که روی فرمایش اشان به غرضش می‌رسد. غرض شارع روی فرض اشان چه بود؟ غرض شارع این است که می‌گویی یک زور را روزه می‌گیریم اما یک روزه، طوری است که می‌توان چند بار در آن افطار کنیم. نه اینکه وقتی یک مفطر برای آن آمد دیگر تمام شود. من صوم را به این صورت در نظر نگرفته ام. صومی را در نظر گرفته‌ام که شما می‌توانید چندبار در آن افطار کنید. پس باید چند کفاره بدهید. چون صوم طوری است که می‌توانید در آن چندبار افطار کنید، پس باید هم چند کفاره بدهید. این حاصل عرض من است. حال ببینیم اگر این حکم وضعی معقول باشد چطور باید جواب‌طش سر برسد.

شاگرد: ماهیتش سیال می‌شود؟

استاد: باید برای کلمه سیال تعریف ارائه بدهیم. سیال به چه معنا است؟ بله به این معنا می‌توان یک قصدی از کلمه سیال کرد. ولی باید ببینیم سیال به چه معنا است. خلاصه نزد شارع این مقبول است که بگوید من روزه را طوری تعریف کرده‌ام که می‌تواند چندبار آن را افطار کنیم. نه اینکه اگر یک بار افطار کردیم دیگر باطل شود.

شاگرد۲: فکر نمی‌کنم آقایان در ثبوت و معقول بودنش مشکلی داشته باشند. بالأخره معقول بودنش مشکلی ندارد.

استاد: با فرض اینکه می‌گوییم یک روزه است. اگر نگیرد یک روزه را نگرفته، اگر بگیرد یک روزه گرفته، اما وقتی افطار می‌کند با یک افطار، این روزه، از بین نرفته، روزه را طوری در نظر گرفته که می‌تواند چندبار افطار کند. خب اگر این بین وجود و عدم باشد که معقول نیست. اما در اعتباریات، احکام وضعیه و ملاحظه مراتب وضع - وضع مقوم، وضع مکمل و ...- بود، علی ای حال با اینها این فرمایش ممکن است یا نه؟

خب ایشان در عبارت می‌فرمایند مرحوم مجلسی فرمودهاند که «دلالتها قطعی». البته در کلام مرحوم مجلسی پیدا نشده. یکی از کارهای خوب طلبگی این است که ببینیم ایشان کجا گفته است. شاید امکانات الآن ما بیشتر از وقتی است که کتاب رؤیت هلال چاپ می‌شده؛ در اینجا دارند که «لم نعثر علیه فی مضامینه». علی ای حال می‌گویند مجلسی اول فرموده دلالت روایات متواتره بر این قطعی است. قطعی بودن به این معنا که قطعاً این را می‌گیرد، بله. اما قطعی الانحصار هم هست؟ اگر زنده بودیم فردا می‌بینیم.

والحمد لله رب العالمین

بازبینی #1
ایجاد شده 29 آوریل 2026 16:06:52 توسط ... .
به روزرسانی شده 29 آوریل 2026 16:07:48 توسط ... .